

מסע בפולין – מחזור שירים

התחלה

לראשונה נוסע לפולין, לבד,
לחפש תשובות שלא היו
לשאלות שמעולם לא נשאלו
בבית שאבד.

בתיק טמונות פסות שחוקות:
זנבות של דרפונים,
שרידים של תעודות ומכתבים קרועים,
קטעי זכרון חי
של אנשים מתים.

תמונה שלמה כבר אי אפשר לבנות,
אבל אולי אפשר למצא
עוד כמה פסות.

זר אך מוכר

הפולנים – זהובי שער,
דוברים את שפת אמי –
אבל איני מבין דבר.

ההזיות נושאות אותי לכל קצוות ההרהורים,
ופתאום נדמה לי שאני רואה אותם,
כה מקרים!
הנה פוסע ממולי בן-דוד של אמא,
האיש על הרציף הוא המורה לכימיה,
ובפנה עומד גאיר, סטודנט כושל, נושק בתאנה
את הסטודנטית, זהבית,
ששבתה אותי באהבה.
הנה אחי, ואחני, והמרצה למשפטים
אך אף אחד אינו מראה
שהוא מכיר אותי.

הסבלנות נפרת כאן היטב:
אין עוקפים,
אין דוחפים,
במעבר החציה עומדים שלווים
עד שיתחלף האור,
כמצפה מפל אשכנזי טהור.

נסיעה בזמן

מתגלגל ברכבת
לעיר הקדוה כלשהי,
בין יער שחר לשדה ירקרק,
פרחים אדמים מוחים לאטם
את הדם.

ליד המסלה ממתינים בסבלנות
זה עשרות בשנים,
הקרונות
להובלת הבהמות.

פולניה טובה יושבת לצדי,
ומנגבת את עיני,
מבלי שכלל עולה על דעתה
מה שעולל אביה
לסבי.

על הספסל

אני חולק ספסל בתחנת האוטובוס,
עם שש נשים קשיות,
קולות עינים ואדמות שפתיים,
אוזנות בתיק דמוי עור
ומדיפות את נחיתה של סבתי,
שלא הפרתי מעולם.

שער שיבה צבוע בזהב של פעם,
ורידים סגלים על הרגלים הצבות
שכנסו אל ביניהן או אז את אהובן,
מבלי לשים קלל יב
למתחולל סביבן.

בודד ביער

במעבה היער השקט מצוח
אל מול המחשבות הרחשות.

ענפים מתפצחים מתחתי
צפורים שרות מעלי,
והיער מתמם כלא זוכר דבר:
אינו זוכר שהסתתרו בו פרטיזנים,
אינו יודע שהגזע השרוף מחביא
את אפר הגיון של משפחתי.
שכח כבר שעברה בו הרקבת,
שלתוכה נדחס משא של חזירים
אל שחיטתם.

במעבה היער שוכן רק אלוהים,
ואף טיסה לארץ הקדושה
לא תחלץ אותו משם.
הוא לא נגלה לי, אבל אליו אני פוסע
בשדמעות גדולות נושרות
על פרותם של אילים
ההולכים בעקבותי
וקול צעדיהם
כמעט ולא
נשמע.

האבן זוכרת

אל תטוס לַנְּשָׁה.

אל תלך לרחוב אַנִּילְבִּיץ'.

אל תגש לצמת עם רחוב זְמַנְהוּף.

אל תקרא את הכתבת החקוקה על האבן השחרה.

אל תצלם את האנדרטה הנצבת ממול למוזאון היהודים.

תחת זאת,

לטף בחבה את הכָּלֵב הקטן המרים רגלו

כְּשֶׁהִבְלוּנְדִינִית הצעירה קוראת לו "חוי', חוי'¹"

מבלי לשים לב שְׁעוֹמֵד לַנְּדָה איש קשיש

ספוג דמעות וְנָשָׁם.

¹ בוא, בוא

בתוך המזיאון

בְּכַנִּיסָה לְמוֹזֵאוֹן הָעַם שֶׁלָּךְ
אֵין צָרָךְ שֶׁתִּשָּׁל אֶת נַעֲלֶיךָ
כְּמוֹ בְּכָל בַּיִת בְּאַרְץ הַמְּנַמְסֹת :
מִמִּילָא תִשְׁמַע בְּתוֹךְ רֵאשֶׁךְ
אֶת נְקִישׁוֹת הָעֶקְבִים
שֶׁל קְלָגְסִים
וְאֶת טְפִיפּוֹת הָעֶקְבִים
שֶׁל הַנְּשִׁים
הַצּוֹעֲדוֹת אֶל אַהוּבָן
אוֹ אֶל הַמָּוֶת.

דְּקוֹת הַגְּזֵרָה וְזִהְבוֹת הַשְּׁעָר,
יוֹשְׁבוֹת מִמוּל,
כְּכֹל צְעִירוֹת הָעוֹלָם :
עִם שִׁפְתֵי בְּרוֹז,
עִם נְזִים בְּאַף,
קַעְקוּעַ עַל כָּל הַרְגֵל וְהַגֵּב,
מֵאַזִּינוֹת לְצִלִּילִים אַחֲרִים
שֶׁל עֶכְשׁוֹ
מִבְּלִי לְדַעַת דְּבָר.

פולין של היום איננה פולין של אז.
רק אתמול נקבצו רבבות,
מאחורי הקיר העצום,
שרבו נהרס.

אנשים חולפים, ממחרים,
אינם זוכרים מי גר כאן פעם, ומדוע,
אינם יודעים מי גר עכשיו,
אינם מתעניינים בצירי גרפיטי על הקיר
ובמהות הפרסומות הרשומות עליו.

בפולין של היום אנחנו זכרון ישן,
אבל קשישים עוד מדברים,
אם כי באפן צבוע,
על געגוע.

שפה עילית

מִדְמִין אֶת מוֹשׁוֹנוֹב (בְּזִי'ינָה) יוֹשֶׁבֶת בְּבֵית־הַקֶּפֶה,
וְאֶת דְּבָרָה (זִי'ינָה) יוֹשֶׁבֶת מוֹלָה,
מְלַהֲגוֹת בְּעֵבְרִית בְּמִבְטָא פוֹלְנִי,
עִם שָׁפָה עֲלִיּוֹנָה מִשְׁתַּרְבֶּבֶת.

עוֹגֶת הַגְּבִינָה, עִם גְּלִי הַתּוֹת
מְלֹחַ בְּשִׁלְמוֹת "זִימְנָה קָוָה"².
בְּלִימָה אַחֲרוֹנָה מוֹדָה בְּ"גִינְקוֹיָה"³
שְׁלֵמֶדֶתִי בְּבֵית, רַק בְּלִי הַשָּׁפָה,
מְשַׁלֵּם כְּמָה זְוֹטִי⁴ וְיוֹצֵא לְרַחוֹב.
הַגְּשָׁם בֵּינָתִים פָּסֵק
וְהַשְּׁמֶשׁ הַגִּיחָה כְּאֵלוֹ הִיָּתָה שֶׁם תְּמִיד.

אֵט-אֵט אֲנִי קוֹלֵט מְלִים בְּשָׁפָה:
שְׁמוֹת תַּחֲנוֹת – מַחֲשַׁמְלִיּוֹת,
מִסְפָּרִים – מִמְעֲלִיּוֹת.
עוֹלָה לְטָרָאם
וְנוֹסֵעַ עַד שְׁשׁוֹמֵעַ
אֶת הַכְּרוֹז שְׁאוֹמֵר, בְּאוֹתָהּ שָׁפָה מְשֻׁרְבֶּבֶת,
"נִסְטֵמְפִינָה פִּזִּיסְטֵנְק – דוֹז'ק וְרִשָׁה וְשַׁחֲוֹדְנָה"⁵.

² קפה קר

³ תודה

⁴ המטבע הפולני

⁵ התחנה הבאה – תחנת-הרכבת וורשה מזרח

שוק הפשפשים

שוק פֶּשֶׁפֶּשִׁים הוא שוק שֶׁל אָנָשִׁים :
סמוקים מכהל הם יוצאים אל תוך היום המר,
פוששים שמיקה בלויה על דוכן מאלתר,
ומניחים מפתחות חלודים,
בולים ישנים,
ספרים שאיש כבר איננו קורא,
טבעות,
מטבעות,
בתקנה נואשה ללקט עד שעת נעילה
איאלו מעות,
לפני שיאספו סחורתם הדלה
כדי לשוב
לנקניק עם הכרוב.

בין ערמת נעלים לערמת משקפים
חולפות מחשבות בלי שליטה,
אולם מתוכן עולה אחת, בהירה כאור :
הגיע הזמן
לחזר.

יום אחרון בוורשה

הסתַיְמָה מְלַחְמָה, עוֹד אַחַת לַמִּנְיָן,
וְעוֹד מְלַחְמָה מִמְּשִׁיכָה, לֹא נִגְמְרַת,
אֶד אַחֲרֵי הַדְּמָעוֹת שֶׁשִּׁפְכָתִי עַד כָּאן
אוּלַי בָּא הַזְּמַן לְחֹשֵׁב קִצֵּת אַחֲרַת.

אֶת עֵקְבוֹת מִשְׁפַּחְתִּי לֹא מִצָּאתִי. חֲבַל.
אֲדָמָה זֹו סְפוּגָה בְּדָם אֲבוֹתַי,
שֶׁאֵף שֵׁם לֹא יִנְקָם גַּם לְנִצְחָה, אֲבָל
יֵשׁ לְלַמֵּד אֶת לְקַחֵי הָעֶבֶר, וְאוּלַי

אֲנָשִׁים בְּגִילֵי אֶת הַכֹּל עוֹד זֹוֹכְרִים
אֶד לְדוֹר הַצְּעִיר כְּבָר נִמְאַס, אִין כְּבָר כּוֹחַ
וְאִנְחָנוּ, גַּם כּוֹ, כְּאוֹתָם צְעִירִים
צְרִיכִים לְהַרְפוֹת, צְרִיכִים קִצֵּת לְסַלַח

לְעַם שֶׁסָּבַל (לֹא כְּמוֹנוּ, בְּרוּר!)
מְלַחְמוֹת וְכַבוּשׁ, שְׁלִיטִים, רוֹדְנִים,
אֶד כִּיּוֹם, מִמְּרַחֵק הַשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ,
הַשְּׁלוֹה כְּבָר חֲזָרָה אֲלֵיהֶם כְּלַפְנֵים.

אֲלִינוּ – עוֹד לֹא, כִּי יָדוּעַ לְכֹל
שֶׁאוּיְבִינּוּ עֲדוֹן צְרִים עַל הַפֶּתַח,
אֲבָל אִם נִאֲזִין בְּחֹשֵׁי אֵל הַקּוֹל
שֶׁל הַשִּׁיר הַקּוֹרָא לְשָׁלוֹם, שֶׁלְּבָטַח

יְבוֹא, בּוֹ יוֹכַל דוֹר עֲתִיד, דוֹר מְשָׁלֵם,
לְהַשְׁאִיר מֵאֲחוֹר אֶת מְלַחְמוֹת הַהִנְהָה
וְרַק לְאַהֲבָה וּלְחִבְּקָה כָּל אָדָם
בְּחַבְּהָ וּבְחֹם, כְּרֹאוּי, כְּמִצְוָה.

כִּד מִתוֹדֵד הַהֲרַהוּר וּמִעֶצֶב אִישִׁי
נִצָּאתִי הַיּוֹם אֵל הָעִיר, אֵל הָעַם:

אַל אוֹתָם צְעִירִים, אֶל הַדּוֹר הַשְּׁלִישִׁי
שֶׁל אַחַת הָעָרִים הַיְפֹטוֹת בְּעוֹלָם.

מִצַּב רוּחַ עֲלִיז, אֲנָשִׁים לְמֵאוֹת
בְּלִי שׁוּם פֶּחַד פּוֹסְעִים בֵּינֹת הַבָּתִּים,
מִתְאַסְּפִים לְהַקְשִׁיב לְלִדּוֹת צְעִירוֹת,
הַשָּׁרוֹת בְּכֶכֶר תוֹךְ חֵיוֹד אֲמֵתִי.

הַכֹּל מִתְנַהֵל כְּאִן בְּקֶצֶב אַחֵר,
הוֹיֶסְלָה זֹרְמֶת מִבְּלִי לְעֶצֶר,
אֵד אֲנִי מִנְפִנֵּף אֶל הָעִיר, וּמְמַהֵר
אֶל בֵּיתִי הַמְּמַתִּין בְּדַרְיָכוֹת שְׁאֵחָזֵר.